VALTIOVARAINMINISTERIÖ

16.9.2020

Eduskunnan hallintovaliokunta

Hallituksen esitys (HE 114/2020) eduskunnalle työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun hallituksen esityksen (HE 87/2020) täydentämisestä

Valtiovarainministeriön lisäselvitys kuntien yhteistoimintaan liittyen

Valtiovarainministeriö pitää perusteltuna ja hyödyllisenä sitä, että täydentävässä esityksessä täsmennetään laissa tarkoitettujen tehtävien järjestämisvastuun siirtoa kokeilualueen kunnille ja pyritään ennen kaikkea välttämään tilanne, jossa järjestämisvastuullinen toimija jäisi jossain tilanteessa määrittelemättä.

Samalla on kuitenkin huomioitava, että kokeilu on alueellinen, ja sen tavoitteena on kokeilla työllisyys- ja yrityspalvelujen järjestämistä nimenomaan alueellisesti, ei vain yksittäisissä kunnissa. Nyt esitetyssä laissa kuntien yhteistoiminta ei kuitenkaan olisi velvoittavaa, vaan kunnat voisivat halutessaan järjestää palvelut kokeilualueen sisällä myös kokonaan yksittäisten kuntien toimesta.

Kuntien yhteistoiminnan vapaaehtoisuuteen liittyy seuraavia ongelmia:

1. Kokeilun tavoitteisiin liittyen:

    - Kunnat hakeutuivat kokeiluun yhteistyössä sekä alkuperäisessä haussa syksyllä 2019, että täydentävässä haussa keväällä 2020. Kuntien yhteistoiminta on ollut prosessin alusta lähtien kokeilun lähtökohtana (pl. Helsinki, Espoo ja Porvoo, jotka ovat suunnitellusti kukin omia kokeilualueitaan).

    - Ilman yhteistoimintaa, kokeilua saattaisivat toimeenpanna yksittäiset kunnat, jotka eivät hakukriteerien perusteella olisi olleet kelpoisia kokeiluun edes osallistumaan. Kokeilun tavoitteiden saavuttaminen ja uskottavuus vaarantuisi, kun kokeilusta ei saataisi irti niitä tietoja ja tuloksia, joita sillä alueellisena kokeiluna tavoitellaan.

2. Kuntien asiakkaisiin liittyen:

    - Tilanteissa, joissa yksittäinen kunta jäisi yhteistoiminnasta syrjään kokeilualueella, vaarantuisi myös ko. kunnan asiakkaiden eli työnhakijoiden ja työttömien työnhakijoiden mahdollisuudet saada lainsäädännön mukaisia julkisia työvoimapalveluja. Yksittäisen (pienen) kunnan mahdollisuudet järjestää palvelut mm. alueellisen liikkuvuuden näkökulma huomioiden ovat väistämättä heikommat kuin laajemmalla kokeilualueella.

- TE-toimistojen henkilöstöä on siirtymässä työskentelemään kokeilualueen kuntien johdon ja valvonnan alaisena samassa suhteessa kuin TE-toimistojen asiakkaita on siirtymässä kuntien asiakkaiksi. Yksittäisten, kokeilualueen ulkopuolelle jäävien kuntien osalta siirtyvät henkilöstökiintiöt voisivat jäädä niin pieniksi ja pistemäisiksi, ettei riittävän asiantuntemuksen varmistaminen kaikkien julkisten työvoimapalvelujen osalta onnistuisi. Asiakkaille tämä voisi näyttäytyä heikompana palvelujen laatuna.

- Työllisyysmäärärahoja ja työttömyysetuusmäärärahoja ollaan ohjaamassa kiintiöinä kokeilualueille (17 §), ei yksittäisille kunnille. Ilman yhteistoimintaa, kokeilualueen sisälle voisi muodostua epätarkoituksenmukaista määrärahojen käyttöä (ja samalla palvelujen tarjontaa), kun kokeilualueen yhteistä kiintiötä pyrittäisiin ohjaamaan kunnille ja yksittäisten kuntien asiakkaille. Palvelut eivät kohdistuisi tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaille.

3. TE-toimistojen työhön liittyen:

    - Tilanteissa, joissa yksittäinen kunta tai yksittäisiä kuntia jäisi yhteistoiminnasta syrjään kokeilualueella, TE-toimistojen työmäärä alueen työllisyyden edistämisen yhteen sovittamisessa todennäköisesti kasvaisi, kun yhteen sovittamista tulisi tehdä kokeilualueella sekä kokeilualueen kuntien että sen ulkopuolelle jäävien kuntien kesken.

Edellä mainitut perustelut huomioiden valtiovarainministeriö ehdottaa niin kutsutun perälautasäännöksen lisäämistä lakiin, jossa määritettäisiin aikaraja yhteistoiminnan muodoista sopimiselle kuntalain 8 luvun tarjoamien mahdollisuuksien mukaisesti. Yhteistoiminnan muoto jäisi kuntien päätettäväksi. Lisäksi tulisi säätää näiden sopimusten toimittamisesta työ- ja elinkeinoministeriön tietoon ja siitä mitä tapahtuu, jos kokeilualueen kunnat eivät sovi yhteistoiminnasta. Tällaisissa tapauksessa kokeilua ei kyseisellä kokeilualueella toteutettaisi. Edellä mainitut sopimukset olisi tehtävä esimerkiksi kolme tai neljä viikkoa ennen lain voimaantuloa, jolloin jäisi vielä kohtuullisesti aikaa niille järjestelyille, joita kokeilun mahdollinen purkaminen vaatisi.

<u>Valtiovarainministeriön ehdotus lisättäväksi pykäläksi:</u>

4 §
Kokeilualueen kuntien yhteistoiminnasta sopiminen

Kokeilualueen kaikkien kuntien tulee sopia kuntalain 8 luvussa tarkoitetusta yhteistoiminnasta viimeistään kolme viikkoa ennen lain voimaantuloa. Kokeilualueen kuntien tulee saattaa sopimukset työ- ja elinkeinoministeriön tietoon.

Jos 4 §:n 1 momentissa tarkoitetusta yhteistoiminnasta ei sovita kokeilualueen kuntien kesken 1 momentin mukaisessa määräajassa, ei kokeilua toteuteta kokeilualueella.

Huomioita kuntien yhteistoiminnan velvoittavaksi säätämiseen liittyen:

- TE-toimistojen yhteistoimintaneuvottelut henkilöstön kuntasiirtojen osalta ovat käynnistyneet ja ne on tarkoitus saattaa päätökseen joulukuun puoliväliin mennessä. Jos kokeilualueiden muodostuminen juridisesti varmistuu vasta kolme viikkoa ennen lain voimaantuloa (alkuperäisen haun kokeilualueiden osalta), olisi mahdollinen suunniteltujen henkilöstösiirtojen peruminen kuntiin toteutettava joulukuun loppuosan aikana.

- Vastaavat muutostarpeet koskisivat tietojärjestelmämuutoksia mm. työ- ja elinkeinohallinnon URA-asiakastietojärjestelmään. Edellä mainitun aikaikkunan pidentäminen on mahdollista, mutta edellyttäisi sitä, että laki hyväksytään eduskunnassa riittävän ajoissa suhteessa lain voimaantuloon.

- Kuntien yhteistoiminnan velvoittavuus saattaisi tarjota joillekin kunnille mahdollisuuden vetäytyä kokeilusta, tilanteessa jossa hakuvaiheen jälkeen kunnan tai kuntien suhtautuminen kokeiluun olisi muuttunut negatiivisemmaksi esimerkiksi kokeilusta saadun lisäinformaation johdosta. Kokeilun vapaaehtoisuuden näkökulmasta tätä ei kuitenkaan voi pitää ongelmana.

Antto Korhonen

Erityisasiantuntija